

Nový textový pramen *Prometheových jater**

Jakub Říha

Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha
riha@ucl.cas.cz

SYNOPSIS

A New Source Text for *Prometheus's Liver*

This article explores a newly discovered source text for Jiří Kolář's *Prometheus's Liver*: a typescript preserved in the estate of Vítězslav Kocourek, who at the time was an editor at the *Československý spisovatel* publishing house. Everything suggests that this typescript was the basis for a typeset version prepared for publication in 1970. The typescript contains a number of modifications and elisions, and as such represents a key source for research on a particular phase of the history of the text.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

Jiří Kolář; *Prometheova játra*; kritická edice; hybridní edice; genetická edice / Jiří Kolář; *Prometheus's Liver*; critical edition; hybrid edition; genetic edition.

DOI

<https://doi.org/10.14712/23366680.2023.1.4>

Prometheova játra patří k vrcholným dílům české literatury 20. století. Tato zásadní svědecká a básnická výpověď o nástupu komunistické totality je dílem s komplikovanou významovou stavbou (mísení literárních druhů a žánrů; variační postupy; bohatá intertextovost) a složitou textovou a vydavatelskou historií (srov. Říha 2017; Richterová 2015; Hrdlička 2012, 2014; Cieslar 2002).

Prometheovými játry (psáno 1950) se završuje Kolářova poezie psaná ve čtyřicátých letech v prostředí Skupiny 42 (konstrukční a variační postupy válečných sbírek, deník) a otevírají se cesty k novým postupům, spočívajícím především v manipulaci s cizími texty, jež se naplno rozvinou ve sbírkách *Mistr Sun o básnickém umění*, *Nový Epiktet* a *Černá lyra*. Oproti častému zjednodušení, redukcujícímu *Prometheova játra* na deník, zdůrazněme, že se jedná o knihu žánrově i druhově různorodou. Skládá se ze dvou rámcových básnických oddílů, *Skutečná událost* a *Každodenní komedie*, a z deníkového oddílu *Jásající hřbitov*, obsahujícího prozaické i básnické záznamy z období leden–prosinec 1950. Rámující básnické cykly jsou tvořeny příběhy či výjevy, jež

* Studie je výstupem projektu GA ČR GA22-04611S Jiří Kolář: *Prometheova játra* — kritická hybridní edice řešeného v ÚČL AV ČR.

oscilují mezi realistickým–fantasmagorickým, tragickým–satirickým zobrazením, a s jistou rezervou bychom je mohli označit za epiku. Výstavba textů v těchto oddílech se vyznačuje užitím kolážového postupu, spočívajícího v prostupování a kombinování jednotlivých textů, avšak mezi oběma oddíly je veliký rozdíl co do složitosti kombinačního principu. Prostřední část *Prometheových jater* — *Jásající hřbitov* — tvoří výbor z deníkových záznamů z roku 1950. Tyto záznamy mají různou formu — báseň, svědectví, komentář, překlad, citát atd.

Vzhledem k ostře kritickému zaměření díla proti komunistickému režimu nebyla v době vzniku — všechny tři části jsou datovány 1950 — šance na jeho zveřejnění, a strojopis *Prometheových jater* proto pouze koloval mezi Kolářovými přáteli. Zabavení jednoho z opisů u Václava Černého v roce 1952 vedlo k autorovu zatčení a věznění (srov. Suk 2013). První pokus o vydání *Prometheových jater* byl učiněn na konci šedesátých let v knihovně pro „experimentální literaturu“ Tangens, řízené v nakladatelství Československý spisovatel kritiky Janem Lopatkou a Josefem Vohryzkem. Kniha — doplněna čtyřmi autorovými kolážemi a doslovem Emanuela Frynty „Bytostný básník Jiří Kolář“ — i přes změnu politické situace byla nakonec na začátku roku 1970 vytištěna (Kolář 1970), avšak většina nákladu byla zničena. Z dochovaných výtisků vycházela následná vydání díla: samizdatové vydání *Prometheových jater* v Edici Expedice (1979, sv. 91; Kolář 1979xx), exilové vydání v torontském nakladatelství Sixty-Eight Publishers (1985; autor text nově doprovodil obálkou a kolážemi s biblickými výjevy; Kolář 1985) i první oficiální vydání z roku 1990 v nakladatelství Československý spisovatel (Kolář 1990). Pro devátý svazek *Díla Jiřího Koláře* v roce 2000 (Kolář 2000) zvolil Vladimír Karfík za výchozí text *Prometheových jater* znění tiskových korektur z roku 1969 před škrty vynucenými nakladatelstvím.

V roce 2016 bylo Jakubem Řihou a Petrem Šrámkem pro Českou knihovnu připraveno vydání *Prometheových jater* (srov. Kolář 2016)¹ vycházející ze znění strojopisu zabaveného při domovní prohlídce u Václava Černého, který se dochoval v Archivu bezpečnostních složek (srov. Suk 2013). Osou této edice *Prometheových jater* byl zmíněný objev zabaveného strojopisu. Hodnota nalezeného strojopisu spočívala v tom, že dochoval starší podobu textu, prostou autocenzurních a cenzurních zásahů vyvolaných v procesu přípravy knižního vydání v nakladatelství Československý spisovatel na konci šedesátých let. Strojopisná verze oproti dříve tištěným a samizdatovým verzím obsahovala pasáže otevřeně kritické či výsměšné vůči totalitnímu režimu a jeho prosazovatelům a pomahačům. Hlavním přínosem vydání v České knihovně bylo zveřejnění a textologické zhodnocení této podoby textu.

KRITICKÁ HYBRIDNÍ EDICE *PROMETHEOVÝCH JATER*

V současné době tým pracovníků Edičního a textologického oddělení Ústavu pro českou literaturu AV ČR připravuje nové vydání Kolářova stěžejního spisu ve formátu kritické hybridní edice (k současné podobě KHE srov. Kosák — Flaišman 2020; Špirit 2019, s. 212n.; Kosák — Flaišman a kol. 2018).

¹ Edice vedle *Prometheových jater* přinesla ještě trilogii sbírek z padesátých let: *Mistr Sun o básnickém umění*, *Nový Epiktet* a *Černá lyra*.

Hlavním důvodem pro vydání *Prometheových jater* v KHE je možnost zpřístupnit všechny verze díla v digitální části edice. Dosavadní „oficiální“ vydání přinášejí každé významně odlišnou podobu textu. Digitální komponenta KHE čtenáři poskytne všechny verze *Prometheových jater* v plné textové podobě a nadto umožní jejich srovnávání, které co do přehlednosti a názornosti dalece předčí různocnění, jež mají k dispozici tištěná média.

Digitální část edice rovněž umožní lépe uchopit dva charakteristické postupy *Prometheových jater*: citát a variaci. Oba postupy spolu souvisejí a prostupují se (v jejich jádru je opakování a obměňování částí vlastního/cizího textu) a vyznačují se narušováním linearity textu i čtení. Digitální edice (na rozdíl od tištěné) disponuje softwarovými nástroji pro propojování částí textu mezi sebou, s jinými texty a s netextovými dokumenty, které dovolují adekvátní reprezentaci tohoto rozměru textu.

Metodologickou novinkou z hlediska KHE bude posílení genetické složky digitální edice (srov. Biasi 2018, s. 93n.), jež bude mít za cíl postavit čtenáři před oči autorovu koncepční a kompoziční práci. Edice *Prometheových jater* se poprvé v českém prostředí pokusí o předvedení a vysvětlení exogeneze (tedy výběru a přivlastnění pramenů) a endogeneze (tedy tvorby a transformace kompozičních stavů) vydávaného textu v celém rozsahu, od prvních písemných stop výchozí koncepce až po vydání poslední ruky.

Kritická hybridní edice *Prometheových jater* čtenáři poskytne jednak nové čtenářské vydání, opírající se o všechny dochované verze textu a doplněné komentáři nezbytnými pro porozumění textu (úvodní studie, vysvětlivky), jednak digitální edici veškerého dochovaného textového materiálu, v seříděné a hierarchizované podobě, nově dovolující vhléd do autorova tvůrčího procesu. Digitální komponenta edice rovněž obsáhne související prameny jako vyšetřovací spis StB ad. Takto připravená edice bude významným přínosem pro literárněhistorický výzkum Kolářova díla i pro dosavadní ediční a textologickou teorii a praxi.

NOVÝ TEXTOVÝ PRAMEN

Vydání v Kritické hybridní edici stejně jako to knižniční pohání významný archivní objev posledních let. Tím je nalezení kompletního strojopisu *Prometheových jater* v pozůstalosti Vítězslava Kocourka.² Kocourek byl na přelomu let 1969 a 1970 šéfredaktorem nakladatelství Československý spisovatel (srov. Příbáň 2014, s. 69). Jedná se přesně o období, ve kterém probíhala příprava vydání *Prometheových jater* v knižnici Tangens. Už z toho by bylo lze usuzovat, že strojopis souvisel s přípravou knižního vydání.

Strojopis čítá 253 listů a vedle vlastní strojopisné vrstvy nese několik vrstev rukopisných vstupů, patrně od různých původců. Strojopis se skládá z těchto částí:

- a/ volný list — titulní list — dedikace E. Fryntovi — motto (4 l.)
- b/ Skutečná událost (35 l.)

2 Strojopis identifikovala Kristýna Merthová při pořádání Kocourkovy pozůstalosti v LA PNP. Následně byl přerazen do fondu Jiřího Koláře.

c/ Jásající hřbitov (119 l. + 1 volný l.)

d/ Každodenní komedie (71 l.)

e/ obsah (4 l.)

f/ Emanuel Frynta: Bytostný básník Jiří Kolář [doslov] (18 l.)

g/ tiráž (1 l.)

Strojopis obsahuje kompletní text *Prometheových jater* a doslovu Emanuela Frynty „Bytostný básník Jiří Kolář“. Co do úplnosti zahrnuje strojopis i pasáž chybějící v dříve objeveném strojopisu z Archivu bezpečnostních složek. Jedná se o závěrečný pasus deníkového záznamu z 9. července:³

K večeru zavolám <X a>{Josku a} půjdeme si sednout na Nebozízek<, navštívit YX, YX, YX, kteří tam byli nasazeni po zrušení C. V.>. Budeme kecat o Je{f}fersovi, o <X.>{Fukovi}{,} který nám včera večer ukázal svůj deník kreseb, budeme vzpomínat na některé ty kresby a mluvit o Hemingwayově povídce, kterou přeložil <X>{Zdeněk}.

Byl bych rád, kdybychom si dali nějaké pracovní úkoly, nevím co, snad aby někdo dal dohromady sbírku, někdo něco určitého přeložil, něco napsal a pokusili se to jeden jako druhý <sl> splnit{,} než chcípnem opravdu, když už se sem nedostanou knihy ani časopisy.

<Na konec>{Nakonec} už jenom pohledy na černající Prahu, nedopité pivo a cesta domů natřískanou dvacítkou [120].⁴

Oproti mladším zněním, jež byla doposud výlučnými doklady této části, se strojopisná varianta odlišuje anonymizací Kolářových přátel, jež je následně eliminována rukopisnými vstupy, a je jediným svědectvím o existenci vypuštěné části prvního souvětí: „navštívit YX, YX, YX, kteří tam byli nasazeni po zrušení C. V.“. Vzhledem k nejasnosti zkratky C. V. není motivace tohoto škrtu zřejmá.⁵

Strojopis je zjevně heterogenní, složený z několika částí. Na prvním místě můžeme vyčlenit poslední dvě části — tiráž a doslov Emanuela Frynty — coby části neautorské, navázané na přípravu knižního vydání. Pokud jde o „autorskou“ část strojopisu, jednotlivé oddíly — části b/ až d/ — byly s největší pravděpodobností rovněž sepsány odděleně. Tomu nasvědčuje nezávislá paginace každého z nich ve strojopisné vrstvě, jež byla posléze sjednocena ve vrstvě rukopisné, a odlišná barva písma prvního z oddílů:⁶ modrá oproti černé zbytku strojopisu. Komponovanou povahu

³ Symboly <> značíme výpusťku/škrť, {} vložení. V hranaté závorce za citátem odkazujeme na stránkování strojopisu.

⁴ Srov. Říha — Šrámek 2016, s. 412–413.

⁵ O nejasné motivaci této výpusťky snad svědčí i otazník připsaný červenou propisovací tužkou in margine tohoto škrtu.

⁶ Totožná strojopisná verze Skutečné události se dochovala rovněž v pozůstalosti Jindřicha Chaluppeckého a byla k dispozici editorům vydání z roku 2016. Srov. příslušný komentář: „Parciální strojopis S2 [strojopis Skutečné události] z hlediska historie textu *Prometheových jater* představuje patrně mezičlánek mezi S1 [strojopis zabavený u V. Černého] a K [sloupcové korektury] — řadu slovních rozdílů sdílí s K, avšak některé významné sho-

strojopisného dokumentu potvrzuje obsah, poskládaný z původních obsahů, jimiž disponoval každý z oddílů.⁷

Původce pozůstalosti i dochovaná podoba strojopisu vcelku jednoznačně dokládají, že strojopis byl podkladem pro zhotovení sazby knižního vydání z roku 1970. Pokud jde o samotný strojopis, nositelem této informace je vedle částí neautorských (tiráž, doslov) především vrstva rukopisných vstupů. Avšak o tom, kdy a za jakým účelem samotný strojopis vznikl, se vzhledem k absenci kontextových informací můžeme zatím pouze dohadovat. Jeho využití nás má k tomu, považovat jej za mladší (ve vztahu k strojopisu z ABS), avšak nelze vyloučit ani vztah opačný. Představu o poměru obou strojopisných celků si můžeme udělat na základě jejich srovnání.

STROJOPISNÁ VRSTVA

Text *Prometheových jater* dochovaný v obou strojopisech vykazuje řadu rozdílů. Při jejich hodnocení a pořádání jsme se drželi hypotézy, že strojopis z ABS je starší než strojopis z PNP. Zdůrazněme ale, že tato perspektiva je pracovní, a vykonané srovnání ji může obrátit.

Zaznamenané rozdíly spadají nejčastěji do jedné z těchto skupin:

1. opravy

Tato kategorie zahrnuje rozdíly, které se s přijatým zorným úhlem jeví jako opravy písařských a pravopisných chyb či výrazně méně čitelné úpravy míst, jež ve strojopisu z ABS mohla být vyhodnocena coby problematická (protismyslná, nesrozumitelná).

Příklady z první skupiny neuvádíme; do druhé skupiny spadají například tyto rozdíly:⁸

když ji **nechtěly** pokřtít, / aby ji ukřižovaly] nechtějí [18/13]

když člověku něco, / co pěstuje, **nevyroste**, / nerad se s tím loučí] vyroste [19/14]

A hlasy jsou / Prozpěvování větru / **Vzdálenějšího a slavnostnějšího** / Než vybledlá hvězda] Vzdálenější a slavnostnější [51/48]

Intelligence cyklisty se **vyrovná jen jednou rukou** inteligenci posledního dělesloužícího] Intelligence cyklisty se nevyrovná inteligenci [55/53]

dy s *S1* znemožňují jej chápat jako pozdější opis z knižního vydání. Ve strojopisu jsou provedeny rukopisné opravy modrým perem, jedná se o opravy chyb a překlepů, patrně Kolářovou rukou“ (Říha — Šrámek 2016, s. 413).

7 Tak tomu je i v případě strojopisu uloženého v ABS.

8 Číslice v hranatých závorkách za příklady odkazují k vydání Kolář 2016, respektive na stránkování strojopisu.

2. stylistické rozdíly

Druhou skupinu lze s jistou dávkou volnosti označit za rozdíly stylistické, tedy změny v mezích široce chápané synonymie. Do této skupiny řadíme

a/ rozdíly na ose nespisovnost–spisovnost jako

řek byste to do ní?] řekl [9/3]

Učitel **řek** že neví] řekl [43/40]

Na tomto posledním místě setkání / se **drápem** dohromady] drápeme [52/49]

b/ symetrické substituce jako

Jednou **ráno** ho probudí rámus.] k ránu [10/3]

a s uchem **velikým** až k patě.] velkým [13/7]

Byly to dvě hodiny stejně ubohého **žvanění**] řvaní [45/42]

Bože, učiň mě **zemědělským podruhem** z Modeny] dělníkem [49/46]

Nestáli si zde umělci **se svým uměním** nějak v **příliš klidném zázemí**]

umělci i jejich umění nějak v závětrří [105/105]

c/ změny slovosledu jako

vešlo za nehet] za nehet vešlo [34/31]

3. výpustky a redukce

Třetí kategorie zahrnuje místa, jež ve zvolené perspektivě mají povahu výpustky či redukce. Co do rozsahu se výpustky pohybují od jednoslovných:

té nedůvěry je vždycky **dost** až k zoufání] vždycky až k uzoufání [34/31]

po větne (uvádíme všechny případy):

Nevěděl, **z které strany začít**, jak kousnout do koláče.] Nevěděl, z které strany kousnout do koláče. [45/42]

Kroutil se jako had, **tak jak se umí pokroutit jen Nezval**, rozhazoval kytice pochval na předřečníky] Kroutil se jako had, rozhazoval kytice pochval na předřečníky [45/42]

copak se tam lidé nepředstihovali ve výkonech, v pracovních výkonech všeho druhu a stupně, **copak to nevyhrávali vždy ti politicky nejuvědomější**, copak tam nebyl dostatek pracovních sil, rozbiječství solidarity, dokonalý pracovní pořádek?] copak se tam lidé nepředstihovali ve výkonech, v pracovních výkonech všeho druhu a stupně, copak tam nebyl dostatek pracovních sil, rozbiječství solidarity, dokonalý pracovní pořádek? [54/52]

Charakteristickým postupem s plošným uplatněním je redukce dvojčlenných amplifikačních pojmenování na pojmenování jednočlenná:

[abych] nebyl zastřelen **jako zbytečný tvor, přebytečná myš**] nebyl zastřelen jako zbytečná myš [49/46]
kam přijdu **v této zemi nešťastných, v tomto městě mrtvých.**] kam přijdu v této zemi mrtvých. [49/46]
je stejně **snadné a jednoduché** jej udělat] je stejně snadné jej udělat [54/52]

Rozdíly označené jako výpustky nejčastěji směřují k omezení významové redundance či opakování. V případě redukce amplifikačních figur dochází rovněž k utlumení rétorického rozměru textu, k umenšení jeho pamfletičnosti. Z hlediska hodnocení a časového určení strojopisu je podstatné, že ve strojopisné vrstvě zůstaly nedotčeny pasáže, jež se posléze vyjeví jako problematické při redakčním opracování textu (na úrovni rukopisných vstupů), tedy místa otevřeně kritizující či zesměšňující totalitní komunistický režim nebo jeho exponenty.

4. rozšíření

Poslední, početně zdaleka nejslabší skupinou jsou rozdíly, jež při předpokládaném vztahu strojopisů vystupují jako rozšíření. Opět se různí rozsahem od slova:

abych mohl zemřít před tváří světa] před tváří **celého** světa [49/46]

přes syntagma a větu:

Vím jen, že mnohem a mnohem později ji posílilo náhodné přečtení **článku v novinách**] Vím jen, že ji později posílilo náhodné přečtení **článku před lety uveřejněného v Mladé frontě** [32/29]
nasadila si ze spoda nůši a šla dál] nasadila si ze spoda nůši **až to zazvonilo** a šla dál [111/110]

po souvětí:

— Nevíš, že máš jít domů, když tě volám? Honzo! **¶** Žena se obrátila tváří do místnosti a bylo vidět, jak se jí kroutila opálená záda, že s kýmsi uvnitř hovoří.] — Nevíš, že máš jít domů, když tě volám? Honzo! **¶ Ať bylo to poslední „Honzo“ jak chtělo hřmotné a nasáklé zlostí, Jeníčkem to ani nepohnulo.** **¶** Žena se obrátila tváří do místnosti a bylo vidět, jak se jí kroutila opálená záda, že s kýmsi uvnitř hovoří. [112/112]

Jednoslovná rozšíření mají obvykle stylizační povahu, do textu nevnášejí novou informaci, rozšíření nad rámec slova jsou velmi řídká a nesystematická a vzbuzují dojem, že jde o příležitostná doplnění, jež vytanula při revizi textu.

Srovnání strojopisů se zdá potvrdovat pracovní hypotézu, že strojopis z pozůstatosti Vítězslava Kocourka obsahuje mladší verzi textu *Prometheových jater*, již je možno chápat jako revizi znění staršího, odstraňující některé omyly a nedůslednosti a tlumící stylizační či formulační nedostatky, s ojedinělými výpustkami a ad hoc rozšířeními. Doba vzniku této verze zůstává nadále nejistá. Vzhledem k vlastnostem strojopisu (jeho heterogenost, samostatnost částí) i povaze rozdílů (zvl. absence škrtnů míst ne-

přijatelných pro totalitní zřízení) se domníváme, že vlastní strojopis nebyl pořízen pro účely knižního vydání. Dokonce usuzujeme, že vznikl podstatně dříve, patrně před Kolářovým uvězněním v roce 1952. Tento dohad vychází z elementární psychologie (předpokládáme nechuť vracet se k textu, který byl příčinou uvěznění, v době po propuštění z vazby) a z trajektorie Kolářovy umělecké dráhy v padesátých letech (svižný přechod k novým projektům a postupný přesun k výtvarnému projevu).

RUKOPISNÁ VRSTVA

Strojopisný dokument dochovaný ve fondu Vítězslava Kocourka je vedle vlastní strojopisné vrstvy rovněž nositelem několika úrovní rukopisných vstupů, celkem jich dokážeme rozlišit šest:

- 1/ modré pero — autorské korektury
- 2/ modrá propisovací tužka — redakční úpravy
- 3/ černá fixa — redakční úpravy
- 4/ červená propisovací tužka — typografické pokyny
- 5/ černá tužka — typografické pokyny
- 6/ červená fixa — typografické pokyny

První je vrstva autorských korektur, provedených modrým perem. Omezuje se na vstupní oddíl *Skutečná událost*.⁹ Nejčastěji se jedná o korektury písařských chyb strojopisu, úpravy interpunkce, ojediněle drobné slovní změny. Tuto vrstvu pokládáme za nejstarší, neboť na několika místech je překryta mladšími vrstvami redakčních úprav.

Z hlediska historie textu *Prometheových jater* je nejvýznamnější druhá a třetí vrstva rukopisných vstupů, provedená modrou propisovací tužkou a černou fixou. Obě vrstvy spolu souvisejí, opakovaně se uplatňují v koordinaci (při nahrazení je škrť vyznačen černou fixou a doplněné slovo připsáno modrou propisovací tužkou). U těchto vrstev není jednoznačný jejich původce, domníváme se, že modrá propisovací tužka je vedena cizí rukou, avšak v úzké součinnosti s autorem (povaha změn, zvláště doplnění), s jeho souhlasem. Černá fixa mohla být vedena jak rukou autorovou, tak cizí.

Co do povahy zásahů jde o nástroje redakčních úprav, pohybující se na škále od sjednocení stránkování napříč strojopisem přes korektury písařských a pravopisných chyb strojopisné vrstvy, pravopisné (hranice slov) i stylistické úpravy a substituce po dílčí škrty či anonymizaci nepřijatelných pasáží. Jak už jsme uvedli, běží především o výpusťky stavějící komunistický režim naroveň nacismu, adresné invektivy vůči protagonistům totalitní moci ad.:

Sprostota, **gestapáctví** a recitování vytrhaných veršů] Sprostota a recitování vytrhaných veršů [45/42]
 bylo to mnoho, **mnoho mezi hitlerovčičky**, Nezval však našel] bylo to mnoho, Nezval však našel [46/43]

⁹ Tato vrstva rukopisných vstupů má protějšek ve zmíněném opisu oddílu *Skutečná událost* ve fondu Jindřicha Chaloupeckého.

Neměli bychom být rádi, že se ještě smí vůbec mluvit o Františku Halasovi?] Ø [48/45]

Pokud jde o směr úprav, jednoznačně převažuje redukce. Ojedinělým případem rozšíření je pasáž citovaná výše, v níž došlo v rovině rukopisných zásahů k deanonymizaci Kolářových přátel, ve strojopisu označených pouze písmeny X či XY.

Zbýlé tři vrstvy rukopisných vstupů mají neautorský původ a jsou svázány s přípravou knižního vydání, přesněji se sazbou textu: určují rozvržení textu na stránce, řez písma apod. Pouze ojediněle mají zásahy psacími nástroji vymezenými vrstvě sazečských instrukcí i jinou funkci (výše jsme zmínili otazník připsaný červenou propisovací tužkou u škrtu), jako např. zpochybnění přijatelnosti některého místa.

Mimo těchto šest zřetelných vrstev rukopisných vstupů se ve strojopisu vyskytují i nesouvislé zásahy různé povahy bez zřejmého původce.

ZÁVĚR

Nově objevený strojopis z pozůstalosti Vítězslava Kocourka poskytuje velmi cenný vhled do historie textu *Prometheových jater* Jiřího Koláře. Ze srovnání s dříve známým strojopisem dochovaným v Archivu bezpečnostních složek usuzujeme, že jeho strojopisná vrstva je dokladem o rané autorské revizi textu; vrstva rukopisná, mající několik úrovní, je zase významným svědectvím o průběhu přípravy knižního vydání, o povaze redakčního zpracování textu, o způsobu provádění změn či o jejich původcích. Zpracování strojopisu v Kritické hybridní edici bude výzvou, nejen pokud jde o mnohvrstevnatost rukopisných vstupů, ale i z hlediska volby výchozího textu pro knižní vydání. Nově objevený strojopis je totiž vážným kandidátem pro tuto roli. Jeho volba za východisko knižní edice by znamenala řadu nelehkých rozhodnutí týkajících se integrace rukopisné vrstvy.

PRAMENY

Kolář, Jiří: *Prometheova játra*. Československý spisovatel, Praha 1970 [náklad zničen].

Kolář, Jiří: *Prometheova játra*. Expedice, Praha 1979.

Kolář, Jiří: *Prometheova játra*. Sixty-Eight Publishers, Toronto 1985.

Kolář, Jiří: *Prometheova játra*. Československý spisovatel, Praha 1990.

Kolář, Jiří: *Prometheova játra*, ed. Vladimír Karfík. Dílo Jiřího Koláře IX. Praha, Paseka 2000.

Kolář, Jiří: *Prometheova játra — Trilogie*, eds. Jakub Říha a Petr Šrámek. Host, Brno 2016.

LITERATURA

Biasi, Pierre-Marc de: *Textová genetika*, přel. Martin Pokorný. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2018.

Cieslar, Jiří: Kolářovy dávné otázky (Nad Jiřím Kolářem, hlavně deníkovým). In týž: *Hlas deníku*. Torst, Praha 2002, s. 259–282.

Hrdlička, Josef: K lyrice po druhé světové válce. Paul Celan a Jiří Kolář. *Svět literatury* 22, 2012, č. 45, s. 105–126.

Hrdlička, Josef: Dvě komparativní skici o identitě básníka. *Slovo a smysl* 11, 2014, č. 21, s. [255]–261.

Kosák, Michal — Flaišman, Jiří: Textová genetika a Kritická hybridní edice. *Česká literatura* 68, 2020, č. 6, s. 697–704.

Kosák, Michal — Flaišman, Jiří a kol.: *Editologie. Od náčrtu ke knize.* Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2018.

Příbáň, Michal: Československý spisovatel. In týž et al.: *Česká literární nakladatelství 1949–1989.* Academia, Praha 2014, s. 69–104.

Richterová, Sylvie: Jeden československý rok. In táž: *Eseje o české literatuře.* Pulchra, Praha 2015, s. 311–323.

Říha, Jakub: Jiří Kolář: *Prométheova játra (1950).* Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2017.

Říha, Jakub — Šrámek, Petr: Komentář. In: Jiří Kolář: *Prométheova játra — Trilogie.* Host, Brno 2016, s. 395–530.

Suk, Martin: „Jsem člověk, který se těžko podvoluje“. Proces s Jiřím Kolářem v roce 1953. *Česká literatura* 61, 2013, č. 4, s. 547–559.

Špirit, Michael: *Textologie dnes. Příručka pro začínající editory.* Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2019.